

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

GUIA PER A L'ELABORACIÓ D'UNA DISSERTACIÓ INTERPRETATIVA

Dra. Anna M. Gassol Castells

FACULTAT D'EDUCACIÓ

Departament de Didàctica i Organització Educativa

Febrer del 2017

ÍNDIX

1.	Presentació: marc general	3
2.	Metodologia i interpretació	5
3.	Com referenciar la bibliografia citada segons la normativa APA	11
4.	Com citar segons la normativa APA	12
5.	Elements avaluables bàsics	14
6.	Referències bibliogràfiques	15

1. PRESENTACIÓ: marc general

En psicologia els treballs simbòlics suposen un treball d'interpretació –que no pas una compilació teòrica. D'igual manera la presentació clínica d'un cas tracta de mostrar la psique de l'*analitzand* alhora que el seu procés analític des d'una metodologia interpretativa.

Quan el tema de la nostra dissertació es basa en la interpretació, el nostre discurs, narrativa (o ambdós) moltes vegades és circular en lloc de lineal. No obstant això, i precisament encara més, cal que la dissertació tingui una estructura sòlida i coherent. Per això caldrà també que els aspectes formals propis d'una escriptura acadèmica hi siguin presents (normativa de l'American Psychological Association, coneguda popularment com "Norma APA": APA, 2010).

Pel que fa a l'estructura, és recomanable seguir la següent: Introducció, Presentació del tema, la seva corresponent Argumentació, Discussió, Conclusions i Reflexions finals. Normalment la introducció és més fàcil escriure-la quan el treball ja el tenim redactat o resolt. Dit d'una altra manera: podem començar escrivint la introducció si tenim ben clar al nostre pensament el conjunt del que volem escriure i l'estructura sota la qual organitzarem el nostre document. Aquesta introducció no és la presentació del tema sinó el que permetrà al lector introduir-se a comprendre de què va el treball que llegirà, o el que li permetrà tenir una visió de conjunt del treball.

Continuarem amb una presentació del tema i després passarem a discutir o argumentar el nus de la qüestió que ens ocupa. Cal deixar ben palès quin és el nus de la qüestió així com la significació d'aquest, és a dir, el perquè i, encara millor, el per a què és rellevant que ens ocupem del tema sobre el que escrivim. En el desenvolupament i discussió és necessari que establim una clara distinció entre la veu del qui escriu i la veu del qui es cita o al qual ens referim. Pel que fa a allò que es cita, reiterem la importància d'utilitzar la normativa APA abans esmentada.

A l'apartat final de conclusió exposarem unes reflexions finals, atès que en la psicologia profunda no hi ha res que puguem tancar encara, de moment tot romà obert.

A partir d'aquestes idees, a continuació exposem les reflexions hermenèutiques bàsiques que ens ha semblat que potser coincidiran amb les necessitats interpretatives dels treballs a presentar pels estudiants i candidats, i que aclariran els dubtes sobre la metodologia a seguir en els seus treballs.

2. METODOLOGIA I INTERPRETACIÓ: El perquè la psicologia Junguiana discursa de manera hermenèutica i el per a què de l'ús de la Hermenèutica en l'escriptura de textos Junguians

Primer, llegir per interpretar:

Gadamer (1992) diu que l'interpret necessita un altre sentit d'allò que entenen les ciències naturals per objectivitat quan aquest se situa al context del sentit que cerca d'entendre.

L'objectivitat entesa com l'entenen les ciències naturals és per a la pràctica Junguiana una il·lusió, ja que cada *analitzand* constitueix un text per si mateix, el qual només pot ser comprès mitjançant la interpretació que es dona en la relació intersubjectiva.

En la intenció d'entendre una narració ja sigui un text –objecte– sigui un subjecte cal tenir present que sempre hi ha quelcom obscur o poc clar que encara no comprenem. Gadamer (1998, p. 85) clarifica que comprendre's mútuament no implica coincidir.

“Entenderse no implica desde luego coincidir. Al contrario, allí donde se da plena coincidencia se hace superfluo entenderse. Siempre se busca o se alcanza el entendimiento sobre algo determinado, sobre algo acerca de lo que no hay un entendimiento pleno”.

En la tasca d'interpretació d'un text treballem amb el *logos*, és a dir el discurs, de la psique. Guggenbühl-Craig (1996 —traducció pròpia) descriu la *psique* com quelcom que no pot ser copsat ni explicat amb el llenguatge de l'objectivitat.

"La causalitat s'aplica a les ciències naturals però no a la psicologia. La psique, tal com la comprenem ara per ara els Junguians, és acausal i no determinada principalment per la llei causa i efecte. La psique és autònoma. Naturalment, la psicologia no pot eludir completament la causalitat, però l'ha d'entendre com una imatge simbòlica de relació, de connexió... La manca d'estima en l'entorn pot resultar en un retard en el desenvolupament d'un nen, mentre que per a un altre aquesta mateixa manca pot esdevenir un repte creatiu...

Tots necessitem causalitat. Tot el que ens passa ens espanta menys així que creiem que n'hem descobert la causa... La causalitat aporta molt poca significació al camp de la psicologia (pp. 54-55).

... Les teories psicològiques no són teories físiques. Les teories psicològiques... són tan sols intents d'abordar l'ànima a través de narracions i símbols. (p.126).

... La psique mai no permet de ser entesa o capturada en sí mateixa. Com deia Sòcrates, ens cal poder dir, 'Sé que no sé res'". (p.125).

Aquestes cites evidencien que la comprensió Junguiana de la psicologia no recerca causes, i per tant la metodologia que s'escau aplicar al seu estudi només pot ser interpretativa. A més, la psicologia Junguiana també comprèn que l'*ànima* és (i hauria de ser) un misteri i, conseqüentment, no podem mai arribar a conclusions finals sobre allò que aprenem d'aquesta. Aquesta és la raó per la qual Guggenbühl-Craig (ibídem) conclou que tot el que podem dir és que no sabem res. Per tant, en un treball psicològic, la metodologia hermenèutica proveirà vies de comprensió en lloc de respostes finals.

En coherència amb aquest plantejament, hom no espera trobar en una recerca psicològica una connexió cronològica ni lineal del text amb què es treballa o entre els textos amb què es tracta. La dissertació ha d'oferir una mirada horitzontal que vagi cosint la connexió entre les idees, les quals amplifiquin la comprensió del tema que estudiem.

En relació al tema de l'objectivitat, Morin (1999, pp. 51-52) ens ofereix un exemple significatiu:

“Hay dos comprensiones: la comprensión intelectual u objetiva y la comprensión humana intersubjetiva.

La comprensión humana sobrepasa la explicación... ésta comporta un conocimiento de sujeto a sujeto. Si veo un niño llorando, lo voy a comprender sin medir el grado de salinidad en sus lágrimas y, encontrando en mí mis angustias infantiles, lo identifico conmigo y me identifico con él.”

Jung (1921-1958/2006) ja va dir quelcom amb un significat similar. Va assenyalar el fet que el metge no cura els seus pacients gràcies als seus coneixements sinó mercès a ell mateix, a qui ell és. Amb això va deixar palès que els analistes no podem ajudar els nostres *analitzands* pel fet únic d'haver estudiat incomptables volums de psicologia i d'haver desenvolupat un coneixement intel·lectual ric. Ens va ensenyar que també ens cal desenvolupar una comprensió pròpia del nostre ésser —una tasca, que per cert, mai s'acaba— per tal de mirar d'entendre un altre ésser. Jung també va voler dir que no podríem ajudar una persona amb el seu problema, si aquest també el tenim nosaltres i no l'hem resolt encara (o encara no l'hem entès). D'igual manera no podem entendre totalment allò que llegim si només ho llegim objectivament, i si no tenim una experiència interna d'allò que llegim.

Per tot això la nostra dissertació ja sigui en un treball simbòlic o en un d'acadèmic no pot resultar en un exercici intel·lectual de recerca i discussió. En la cerca de significat i sentit un analista Junguà es troba immers en el seu propi procés d'individuació no solament a la vida personal sinó també en la feina. Una experiència d'aprenentatge es situa no solament en la recerca externa sinó també en la interna en la ment i en el cor; i en el cos i en l'esperit doncs té lloc a l'ànima. Si Jung va proposar que la relació analítica canviava a més de l'*analitzand* també l'analista atès que les ànimes de tots dos estaven involucrades, quan tractem amb un text sobre el qual fem recerca, aquest text ha de resultar a més d'en un treball de recerca en quelcom que ens ha tocat l'ànima profundament i que ha creat algun canvi en nosaltres.

Gadamer (1992) es refereix a Plató per expressar aquest pensament del canvi personal a través de la imatge d'un viatge pel qual un té l'oportunitat de

transitar coneixements per obtenir un coneixement que és *reconeixement*. De fet, tot el coneixement, Plató el va anomenar reconeixement. Aquest "re" no vol dir repetició de coneixement sinó experiència en el sentit més autèntic de la paraula, un viatge l'objectiu del qual uneix el que es coneixia amb el nou coneixement en un coneixement permanent.

Segon, llegir per defensar:

Comprendre significa per a Gadamer (1989) que un és capaç de posar-se a les sabates d'un altre per dir el que un ha entès i el que un té a dir en resposta al que ha comprès. Això, òbviament, queda lluny de repetir simplement el que algú hagi dit. Al contrari, en sentit literal comprendre significa defensar l'altre i representar la seva veu allà on calgui o amb qui calgui.

Gadamer parla així respecte a la capacitat d'assimilar el text que es llegeix — en aquest cas el pensament d'un altre—, fins al punt de poder defensar els pensaments d'aquest altre sense dubtes ni fissures. Quan arribem a comprendre el pensament d'algú de tal manera no vol dir que som personalment a fregar d'aquesta persona com si fos el nostre amic, sinó que som tan propers a les seves paraules o pensaments psicològics que certament ens encarem de ple a la seva *ànima*. Handel, analista Junguiana, escriu en el seu comentari al treball de Guggenbühl-Craig (1996), que l'estudi del corpus d'un treball, en el fons, s'ha de referir a l'ànima del seu autor. És així que la lectura interpretativa o l'exercici hermenèutic de comprendre les paraules d'un text consisteix en més enllà de destacar o desvetllar els pensaments significatius d'aquest en llegir l'autor mateix —l'home o la dona— entre línies sense oblidar que, com molt bé sabem els Junguians, la tasca de comprendre un altre o a un mateix completament no s'acaba mai.

Gadamer (1989) ho diu així: l'autocomprensió no es refereix en absolut a la immutable certesa de la consciència d'un mateix. Pràcticament és impossible arribar a comprendre's un mateix, i en aquest sentit cal tenir una orientació

pietosa per no judicar l'escomesa de voler comprendre'ns com a fallida doncs la tasca de d'autoconèixer-nos comporta un seguit continu d'assaigs.

En conclusió, en defensar la nostra comprensió d'un text hauríem de demanar a la nostra audiència de tenir present que un treball psicològic mai està acabat ni és mai perfecte, però amb sort abastat enterament.

Tercer, escriure:

Atès que la comprensió de l'ànima o la comprensió de l'ésser no poden ser copsats amb objectivitat, escriure objectivament sobre aquests és una tasca impossible. La millor manera seria aconseguir d'escriure amb coherència i alhora conscient de les febleses psicològiques pròpies. Morin (1999), en relació a entendre una persona, diu:

“En realidad la incomprensión de sí mismo es una fuente muy importante de la incomprensión de los demás. uno se cubre a sí mismo sus carencias y debilidades, lo que nos vuelve despiadados con las carencias y debilidades de los demás...

Hoy en día, la incomprensión destroza las relaciones padres-hijos, esposos-esposas; ésta se expande como un cáncer en la vida cotidiana... El mundo de los intelectuales, escritores o universitarios, que debería ser el más comprensivo, es el más gangrenado bajo el efecto de una hipertrofia del yo asumido por una necesidad de consagración y de gloria". (p. 53).

Els analistes Junguians sabem que la comprensió de l'ànima requereix ultrapassar els límits de l'*ego* (*jo*) per tal de trobar en l'*inconscient* un altre tipus de veritat tant o més significativa. En llegir un text abans que el nostre *jo* rebutgi el que està llegint cal comprendre profundament el que s'hi diu i abandonar actituds defensives.

Un altre obstacle, a més de l'egocentrisme, amb el que Morin (1999) tracta és la proximitat: “el axioma 'entre más allegados, más comprensión' solo es una

verdad relativa y se le puede oponer el axioma contrario "entre más allegados menos comprensión'." (p. 51).

Aquesta és la raó per la qual en l'anàlisi *Junguiana* mirem de ser propers però distants a la vegada amb els nostres *analitzands*. Propers en el sentit de connexió psíquica: podem contestar preguntes de manera ben profunda, honesta i directa. Ens asseiem, a més, cara a cara, sense mobles que ens amaguin. Al mateix temps, però, mantenim una reserva i autoprotecció que resulta protectora també per a l'*analitzand*.

En escriure hauríem de mirar d'aconseguir el mateix tipus de comunicació: suficientment propers per poder respondre adequadament a la comprensió del lector, suficientment distants per poder crear un text objectiu. El fet d'escriure un text que serà sotmès a examen ens fa pensar en la necessitat que aquest sigui aprovat. En aquest sentit s'esdevé en un exercici controvertit d'escriptura extravertida. Si a més fos el cas que s'escriu en una segona llengua que no s'acaba de dominar del tot, aquesta condició contribuiria a la creació d'un text proper però distant alhora, ja que cada paraula, cada frase constituiria una descripció despallada de la comprensió del qui escriu, la qual el seu *jo* miraria de vestir.

Gadamer (1998) diu al respecte que recórrer a l'estratègia de donar-li la volta al llenguatge és un recurs que es basa en el fet que les paraules que la gent utilitza tenen una experiència implícita mancada de paraules en ella mateixa, però que pot ser penetrada i pot ser trobada en la paraula escollida. Escriu: "El recurso al lenguaje descansa sobre el hecho de que en el uso de la palabra va implícita una experiencia que carece de palabras pero que entra y se encuentra en la palabra pensada." (p. 95).

Per això Gadamer (1975/1996, p. 464) també diu, "la exigencia de fidelidad que se plantea a una traducción no puede neutralizar la diferencia fundamental entre las lenguas... Toda traducción que se tome en serio su cometido resulta más clara y más plana que el original".

3. COM REFERENCIAR LA BIBLIOGRAFIA CITADA SEGONS LA NORMATIVA APA

Les següents són un exemple del tipus de referències més habituals:

Imatge¹:

Bosch, H. (c. 1480-1505). *El Jardín de las Delicias*. Disponible en: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Garden_of_Earthly_Delights_by_Bosch_High_Resolution.jpg

Freud, L. (1977-1978). *Naked Man with Rat*. Disponible en: <https://www.flickr.com/photos/gandalfsgallery/5963087029>

Web:

Artal, F. (May, 27, 2002). *Construir desde el conflicto*. From: <http://www.lavanguardia.es/opinion/index.html>

Pel·lícula:

Bertolucci, B. (1998). *Besieged*. Rome: Fiction and Navert Film in co-production with Mediaset. [Vídeo].

Llibre:

Guggenbühl-Craig, A. (1993). *Marriage Dead or Alive*. Dallas, TX: Spring Publications Inc.

Article en una revista:

Gassol, A.M. (2004). Què és especial en l'educació especial? *Aloma*, 13, 134-144.

Capítol dins d'un llibre de diversos autors editat per un editor (En aquest cas Spiegelman):

Guggenbühl-Craig, A. (1988). How I Do It. A: Spiegelman, J. M. *Jungian Analysts: Their Visions and Vulnerabilities* (p. 79-86). Phoenix, AZ: Falcon Press.

¹ L'accés als recursos que ofereix Internet no ha de deixar de banda la qüestió dels drets d'autor sobre les imatges. Tota il·lustració que no sigui del domini públic ha d'estar lliure de drets, fet el qual es garanteix cercant imatges amb les especificacions de cercadors com ara Google (Imatges / Eines / Drets d'ús).

4. COM CITAR SEGONS LA NORMATIVA APA. Necessitats més freqüents

Cita el treball d'aquells autors les idees dels quals, teories o recerca ha influït directament en el teu treball. Exemple:

Analytical psychology sees the self as many things, including psychic structure, developmental process, transcendental postulate, affective experience and archetype. It has been depicted as the totality of body and mind, the God image, the experience of overpowering feelings, the union of opposites and a dynamic force which pilots the individual on his/her journey through life. This latter idea is quintessentially Jungian, for even though psychoanalysts like Symington (1993) and Kohut (1971) have talked about the self in a similar way, psychoanalysis still largely sees the self as a structure within the mind, similar to an object representation, and not as an agency. Warren Colman (2000) stresses the value of thinking about the self as a process of the psyche rather than a thing. In this sense, he portrays it as an agency rather than a psychic structure with contents.

Reproduceix paraula per paraula el material directament citat de l'obra d'un altre autor. En citar, proporciona sempre el nom de l'autor, l'any i la citació de la pàgina específica o un nombre de paràgraf per al material sense pàgina. Si la cita comprèn menys de 40 paraules, incorpora-la en el text i adjunta la cita entre cometes. Exemple:

Gadamer (2003, p.386) diu: "The requirement that a translation be faithful cannot remove the fundamental gulf between the two languages...Every translation that takes its task seriously is at once clearer and flatter than the original".

Si la cita té un total de 40 paraules o més, mostra-la en un bloc independent del text. Inicia les cometes en aquest nou bloc i sagna'l pel marge esquerre. Si hi ha paràgrafs addicionals dintre de la cita, sagna la primera línia de cada paràgraf. Tanca cometes al final del bloc. Exemple:

En relació al tema de l'objectivitat, Morin (2001, p. 78) ens ofereix un exemple rellevant:

“There are two types of understanding: intellectual or objective, and human intersubjective.

Human understanding is beyond explanation... implies subject-to-subject knowledge. If I see a child crying, I am not going to understand his tears by measuring their salt content but by finding my own childish distress deep inside.”

5. ELEMENTS AVALUABLES BÀSICS

- Expressió escrita- Aspectes formals:
 - Ús normativa APA
 - Ortografia i sintaxi
 - Organització del contingut
- Descripció dels conceptes a partir dels quals o amb els quals s'argumenta
- Establiment de relacions amb coneixements pertinents a la formació teòrica
- Integració d'aquests coneixements en les reflexions interpretatives

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- American Psychological Association. (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association* (Sixth Ed). Washington, DC: American Psychological Association.
- Gadamer, H-G. (1989). *Dialogue & Deconstruction. The Gadamer-Derrida Encounter*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Gadamer, H-G. (1992). *Hans-Georg Gadamer on Education, Poetry, and History: Applied Hermeneutics (Suny Series in Contemporary Continental Philosophy)*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Gadamer, H-G. (1998). *El giro hermenéutico*. Madrid: Ediciones Cátedra (Treball original publicat al 1995)
- Gadamer, H-G. (1996). *Verdad y método I*. Salamanca: Ediciones Sígueme (Treball original publicat al 1975)
- Gadamer, H-G. (2003). *Truth and Method*. New York, NY: The Continuum International Publishing Group Inc.
- Guggenbühl-Craig, A. (1996). *From the Wrong Side. A Paradoxical Approach to Psychology*. Woodstock, CN: Spring Publications Inc.
- Guggenbühl-Craig, A. (1996). *Power in the Helping Professions*. Woodstock, CN: Spring Publications Inc.
- Jung, C. G. (2006). *La práctica de la psicoterapia*. Madrid: Editorial Trotta (treballs originals publicats entre 1921 i 1958).
- Morin, E. (1999). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Disponible en:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001177/117740so.pdf>
- Morin, E. (2001). *Seven complex lessons in education for the future*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).